Welke interventies van docenten NT2 bevorderen dat (weinig initiatiefrijke, laagopgeleide) anderstalige volwassenen buiten de les en buiten de school aan hun taalontwikkeling werken?

Beantwoord door Lisanne Bos (antwoordspecialist) en Niek van den Berg (kennismakelaar)

29 januari 2020 - update 28 december 2023

KR. 744

Kort antwoord

De combinatie van het leren van de tweede taal binnen en buiten de lessen op school zorgt voor een verbeterde taalvaardigheid bij anderstalige volwassenen. Om het werken aan taalontwikkeling buiten de les te versterken, is het belangrijk dat docenten inspelen op de interesses en ervaringen van leerders. Daarnaast zouden ze de stof binnen de les goed moeten laten aansluiten op de buitenwereld en (condities voor) positieve leerervaringen moeten creëren. Als laatste kunnen docenten wijzen op concrete oefenplekken buiten de les.

Antwoord

Taalontwikkeling binnen de school moet doorgaan buiten de school

Voor laagopgeleide anderstaligen is taalvaardigheid in het Nederlands een sleutel om een goede plek in de samenleving te verwerven (De Greef et al., 2012; Lupi et al., 2012). Vaak leren anderstalige volwassenen een tweede taal door een combinatie van formeel leren (bijvoorbeeld in een inburgeringsprogramma met taaldocenten), non-formeel leren buiten de school (bijvoorbeeld gesprekken met een taalbuddy) en informeel leren (bijvoorbeeld op het schoolplein, in de winkel en op het werk). In dit verband is een belangrijke vraag hoe we kunnen zorgen dat leerders het geleerde in de les ook buiten de les oefenen en toepassen. Dat laatste blijkt namelijk belangrijk voor de verdere ontwikkeling van de desbetreffende vaardigheden, ook in de eigen beleving. Deze effecten worden aangeduid als ‘transfer effect of training’, zie hiervoor onder meer de reviewstudie van Aguinis en Kraiger (2009) en de internationale studie van Lupi en collega’s (2012). Het onderzoek van Lupi en collega’s onder bijna duizend volwassenen (NT1 en NT2) in acht landen laat zien, dat met name goede transfermogelijkheden eraan bijdragen, dat deelnemers de taal beter kunnen toepassen in de praktijk. Goede transfermogelijkheden houden in dat de leertrajecten praktijkgericht zijn en dat deelnemers expliciet de mogelijkheid krijgen om ook buiten de les leerervaringen op te doen.

Vier strategieën om taalleren buiten de les te bevorderen

Uit onderzoek zijn vier verschillende strategieën af te leiden om als docent anderstaligen goede transfermogelijkheden te bieden en hen (daarmee) te stimuleren (binnen en) buiten de les aan hun taalontwikkeling te werken, te weten:

1. Praktijkgericht lesmateriaal ontwikkelen.
2. Inzicht geven in de relevantie van het geleerde voor de dagelijkse praktijk.
3. Momenten voor positieve leerervaringen creëren.
4. Wijzen op oefenplekken buiten de les.

1. Praktijkgericht lesmateriaal ontwikkelen

Gebruik van lesmateriaal dat inhoudelijk aansluit bij de belevingswereld van (laagopgeleide) tweede taalleerders stimuleert hen om de taal te leren, waarbij zowel psychologische als sociologische factoren een rol spelen. Dit blijkt uit de reviewstudie van (Severinsen et al. (2018), die beredeneren dat de wens om zich te identificeren met leden van een andere cultuur (psychologische factor, de auteurs noemen deze factor 'motivatie') bijdraagt aan de 'investeringsbereidheid' (sociologische factor) om aan taalontwikkeling te werken. Zo laat het kleinschalige vergelijkend onderzoek van Ollerhead (2012; aangehaald in Severinsen et al., 2018) zien, dat de inhoudelijke verbinding van lesmateriaal met iemands eigen achtergrond stimulerend werkt in de klas. Binnen dit onderzoek hadden twee docenten ieder een andere focus qua leerinhoud. Leerders waarbij de docent de connectie tussen het lesmateriaal en de achtergrond van de leerders maakte, waren zichtbaar actiever. Het literatuuronderzoek van Groot en collega's (2019) ondersteunt deze bevinding: laaggeletterden zijn naar eigen zeggen meer bereid om te leren binnen de les als het materiaal aansluit bij hun leerwens. Dit kan bijvoorbeeld door in taalonderwijs een koppeling te maken met programma's rond opvoeding, transport, gezondheid of het zoeken naar werk (Groot et al., 2019; Severinsen et al., 2018). Ook uit observaties en diepte-interviews met docenten en laaggeletterde volwassenen door Freedman en collega's (2011) blijkt dat laaggeletterde volwassenen meer bereid zijn om aan de taalverwerking te werken als het onderwerp (in die studie het thema gezondheid) hen aanspreekt. Uit de studie blijkt dat er dan een grote kans is op het verspreiden van informatie en vaardigheden binnen de les en buiten de les naar vrienden en familie van de leerder.

2. Inzicht geven in de relevantie van het geleerde voor de dagelijkse praktijk

Wanneer de docent volwassen taalleerders laat zien hoe het geleerde relevant is in hun dagelijkse leven en hoe ze het daar kunnen toepassen, zal dit voor betere transfereffecten zorgen (Currie & Cray, 2004; Lupi et al., 2012). Bijvoorbeeld, iemand de taal willen leren om te kunnen reizen binnen Nederland. Met alleen theoretische uitleg over de verschillende vervoersmogelijkheden zonder uitleg over hoe je praktisch een kaartje koopt, is het moeilijk om het geleerde buiten de les toe te passen. Currie en Cray (2004) vergeleken bij volwassenen hoe hun geschreven taalactiviteiten in de klas zich verhouden tot Engels lezen en schrijven buiten de les. De focus binnen de les was vaak gericht op het aanleren van de grammatica. Hierdoor was er vaak een mismatch met het leerdoel van de leerder. Dit maakte het moeilijk om een transfer te maken naar buiten de les. Deze bevindingen zijn in lijn met de resultaten uit de casestudy van Piersma (2013), die bekeek in hoeverre laagopgeleide volwassen NT2'ers binnen en buiten de les bezig zijn met taalactiviteiten. Ook hier bleek binnen de

les de onderwijsfocus vaak te liggen op grammaticale aspecten. Ondanks deze focus zagen leerders wel kansen om verschillende taalactiviteiten buiten de les toe te passen. Bijvoorbeeld bij het gebruik van een computer, het voorlezen van boeken aan kinderen, het lezen van ondertitelingen en het schrijven van boodschappenlijstjes (Piersma, 2013).

3. Momenten voor positieve leerervaringen creëren

Belangrijk is verder dat docenten positieve leerervaringen creëren voor laagopgeleide volwassen anderstaligen, bijvoorbeeld met eenvoudige begintaken om succeservaringen op te doen. Dit aansluiten bij 'de zone van naaste ontwikkeling' is mogelijk extra belangrijk voor laagopgeleide volwassenen, met name als negatieve eerdere onderwijservaringen hen belemmeren om een tweede taal te leren (Buisman, 2017; Lupi et al., 2012). Taalleerders die eerder negatieve leerervaringen hebben opgedaan, hebben daardoor soms weinig vertrouwen in hun eigen leercapaciteiten en willen op volwassen leeftijd niet nog eens het risico op falen lopen (Vermeersch & Vandenbroucke, 2010). In de literatuurstudie van Clare en collega's (2019) worden verschillende onderzoeken bij verschillende educatieve niveaus nader bekeken. Een traditionele autoritaire benadering door de docent, een lage motivatie van de docent en de manier van feedback geven door de docent (het corrigeren met rode pen) werken belemmerend voor leerders (Clare et al., 2019; Hedgcock & Lefkowitz, 1994).

4. Wijzen op oefenplekken buiten de les

Docenten kunnen taalleerders tot slot ook wijzen op concrete mogelijkheden om buiten de les te oefenen met wat er geleerd is in de les en meer individuele aandacht te krijgen. Bij verschillende interviews met anderstalige leerders in een zogeheten taalcafé bleek dat de oefenmogelijkheden aldaar hen (naar eigen zeggen) stimuleerden om Nederlands te spreken (Goes & Faun, 2017). In dit onderzoek is echter geen vergelijking gemaakt met anderstaligen die niet in het taalcafé komen. Hetzelfde geldt voor het mixed-methods onderzoek van De Greef (2019). Het onderzoek bestond uit voor- en nametingen onder anderstalige deelnemers aan een intensief en op concrete transfermogelijkheden (in werk en opleiding) gericht taalaanbod. De deelnemers schrijven het succes van het werken aan de tweede taal toe aan kwaliteiten van de docent, aan de concreet praktijkgerichte materialen en activiteiten, aan de onderlinge ondersteuning en aan de hulp in de verdere sociale omgeving.

Geraadpleegde bronnen

Aguinis, H., & Kraiger, K. (2009). Benefits of training and development for individuals and teams, organizations, and society. *Annual review of psychology, 60*, 451-474.

Buisman, M. (2017). *Negatieve leerervaringen van volwassenen met lage basisvaardigheden.* Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Clare, C. M. Y., Renandya, W. A., & Rong, N. Q. (2019). Demotivation in L2 classrooms: Teacher and Learner Factors. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network, 12(2)*, 64-75.

Currie, P., & Cray, E. (2004). ESL literacy: language practice or social practice? *Journal of Second Language Writing, 13(2)*, 111-132.

De Greef, M. (2019). *Amsterdamse Taalboost geeft perspectief op taal, werk en opleiding.* Den Bosch: Arteduc.

De Greef, M., Verté, D. & Segers, M. (2012a). Evaluation of the outcome of lifelong learning programmes for social inclusion: a phenomenographic research. *International Journal of Lifelong Education, 31(4)*, 453-476.

Freedman, A. M., Miner, K. R., Echt, K. V., Parker, R., & Cooper, H. L. (2011). Amplifying diffusion of health information in low-literate populations through adult education health literacy classes. *Journal of Health Communication, 16(sup3)*, 119-133.

Goes, M., & Faun, H. (2018). *Taalcafés en cursussen digitale vaardigheden: een kwalitatief onderzoek naar ervaringen en opbrengsten.* Zoetermeer: Panteia.

Groot, A., Coppens, K.M., & Lam, J.F., (2019). *Motiveren van laaggeletterden: Een literatuurstudie naar succesvolle interventies.* 's-Hertogenbosch: ECBO.

Hedgcock, J., & Lefkowitz, N. (1994). Feedback on feedback: Assessing learner receptivity to teacher response in L2 composing. *Journal of second language writing, 3(2)*, 141-163.

Lupi, C., De Greef, M., Segers, M. & Verté, D. (2011). *Does adult education make a difference?* Maastricht: EDAM.

Piersma, C. (2013). *Literacy inside and out: Investigating the literacy practices of adult English literacy learners* (Doctoral dissertation, University of Toronto).

Severinsen, D. J., Kennedy, L. K., & Mohamud, S. H. (2018). Teaching strategies that motivate English language adult literacy learners to invest in their education: A literature review. *Literacy and Numeracy Studies, 26(1)*, 25.

Vermeersch, L. & Vandenbroucke, A. (2010). *Het leren zoals het is… bij volwassenen met een geletterdheidsrisico.* Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

Over deze vraag

Opgesteld door:	Lisanne Bos (antwoordspecialist) en Niek van den Berg (kennismakelaar)
Vraagsteller:	Docent mbo
Geraadpleegde experts:	Maurice de Greef (onderzoeker volwasseneneducatie)
Onderwijssector:	Volwasseneducatie

Trefwoorden: NT2 – volwasseneducatie – taalontwikkeling – buitenschools leren

Referentie: Kennisrotonde. (2023). Welke interventies van docenten NT2 bevorderen dat anderstaligen buiten de les en buiten de school aan hun taalontwikkeling werken? (KR.744).

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een onderdeel van het NRO.